

## บทที่ 7

### สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้เป็นการสังเคราะห์เนื้อหาที่ได้กล่าวมาในบทที่ 3 - 5 โดยบทที่ 4 แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาทางด้านการใช้ที่ดินของอำเภอปากช่อง และบทที่ 5 เป็นการวิเคราะห์หาภาคที่เด่น ตั้งแต่ระดับจังหวัด ได้แก่ภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม ภาคการค้าส่งค้าปลีก และภาคการบริการ เพื่อที่จะวิเคราะห์ต่อไปถึงกิจกรรมที่เด่นเป็นฐานของอำเภอปากช่อง และพบว่าภาคเกษตรกรรมเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาพื้นที่อำเภอปากช่อง การวิเคราะห์ครั้งนี้สามารถหาพื้นที่รองรับกิจกรรมที่เป็นทางเลือกสำหรับเกษตรกรที่จะสามารถทำการเกษตรได้จากแนวคิดการเกษตรทางเลือกใหม่

ส่วนเนื้อหาในบทที่ 6 จะเป็นการรวบรวมเอาปัญหา ศักยภาพและข้อจำกัดทางด้านต่างๆ เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาในสาขานั้นๆ หลังจากกำหนดพื้นที่เหมาะสมทางด้านการเกษตร

#### 7.1 แนวความคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ศึกษา

แนวคิดในการกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรของอำเภอปากช่องมีพื้นฐานมาจากแนวคิดการเกษตรทางเลือกใหม่ (ดังกล่าวใน 2.5.1) เป็นการเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากร ใช้ปัจจัยการผลิตภายนอกในระดับต่ำ หรือทำการผลิตทางการเกษตรในระดับที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกพืชตามสมรรถนะของดินหรือตามศักยภาพของพื้นที่ อันได้แก่ ความลาดชันพื้นที่ ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความต้องการของพืช นอกจากนี้ยังมี ปริมาณฝน ความใกล้ไกลแหล่งน้ำผิวดินที่เป็นปัจจัยเสริมในการทำการผลิตทางการเกษตรของพื้นที่ที่ขาดการชลประทานดังเช่นในพื้นที่อำเภอปากช่องอีกด้วย

ทั้งนี้ผลที่ได้จากการกำหนดการใช้พื้นที่ทางการเกษตรตามศักยภาพนี้จะช่วยลดต้นทุนในการทำการเกษตร อันหมายถึงกำไรที่จะเกิดขึ้น และการรักษาสภาพแวดล้อมให้คงอยู่ ความลาดชันของพื้นที่จะแสดงถึงการใช้เครื่องจักรทางการเกษตรที่เหมาะสมสามารถที่จะลดการจ้างแรงงาน ความอุดมสมบูรณ์ของดินจะสามารถประหยัดความต้องการใช้ปุ๋ยและพืชสามารถเจริญงอกงามให้ผลผลิตที่ดีแก่เกษตรกร ปริมาณน้ำฝนที่พอเหมาะแก่พืชย่อมส่งผลถึงการประหยัดในการให้น้ำแก่พืชและความใกล้ไกลจากแหล่งน้ำผิวดินจะช่วยลดความเสี่ยงของการสูญเสียผลผลิตในยามขาดน้ำ

แนวความคิดในเรื่องการประหยัดต้นทุนและพัฒนาจากศักยภาพที่แท้จริงของพื้นที่นี้สามารถนำไปใช้ได้กับการพัฒนาทางการอุตสาหกรรม การค้าและการบริการ ที่เน้นอยู่บนพื้นฐานของศักยภาพของพื้นที่ที่มีอยู่ โดยพื้นที่อื่นไม่มีหรือมีแต่ไม่สามารถแข่งขันกับพื้นที่อำเภอปากช่องได้

## 7.2 สภาพปัญหาของพื้นที่ศึกษา

สภาพปัญหาของพื้นที่ศึกษาที่สำคัญคือ สภาพทางกายภาพ ความหลากหลายของชุดดิน ปัญหาการใช้ที่ดินไม่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ โดยสภาพทางกายภาพ พื้นที่อำเภอปากช่อง ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ๆ มีความลาดชัน มีเนินดินกระจายไปในพื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอ มีเพียงบริเวณรอบอ่างเก็บน้ำลำตะคองเท่านั้นที่เป็นพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ทำให้ไม่สามารถจัดการด้านชลประทานขนาดใหญ่เพื่อสนับสนุนทางการเกษตรได้โดยสะดวกสำหรับพื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอ

นอกจากนี้ความลาดชันรวมทั้งการเตรียมดินทางการเกษตรทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนรอบการเก็บผลผลิต ยังก่อให้เกิดการสูญเสียหน้าดินจากการชะล้างของฝน การสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของดินและการตื่นเขินของแหล่งน้ำอีกด้วย

สภาพของดินที่ส่วนใหญ่จะเป็นดินร่วนปนทราย ทำให้การกักเก็บน้ำมีน้อย และยังมีหลายพื้นที่ที่มีชั้นดินตื้น หรือมีหินโผล่ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำการเกษตร

สภาพปัญหาหลายพื้นที่ที่มีความเหมาะสมทางการเกษตรน้อยสามารถกำหนดการใช้ที่ดินประเภทอื่นที่มีความต้องการของลักษณะคุณภาพของดิน เช่นการกำหนดเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมหรือพื้นที่ชุมชน ซึ่งยังคงต้องการการวิเคราะห์ในรายละเอียดมากกว่านี้

## 7.3 ศักยภาพของพื้นที่ศึกษา

จากสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ คุณภาพดินและน้ำ และทำเลที่ตั้ง ทำให้พื้นที่อำเภอปากช่องมีข้อได้เปรียบพื้นที่อื่นๆใกล้เคียงอย่างมีนัยสำคัญ สภาพภูมิประเทศที่มีเนินมาก ช่วยให้พื้นที่นี้ไม่เกิดน้ำท่วมขังได้ง่าย ซึ่งหากสามารถจัดการข้อจำกัดเกี่ยวกับน้ำได้ ก็จะสามารถปลูกพืชได้หลากหลายมากขึ้น

สภาพภูมิอากาศค่อนข้างจะเย็นสบายแม้ในฤดูร้อน และมีอากาศค่อนข้างหนาวเย็นในฤดูหนาว สภาพอากาศเช่นนี้นอกจากจะสามารถที่จะปลูกพืชได้หลากหลายความต้องการด้านภูมิอากาศยังเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวพักผ่อนตากอากาศ ทำให้พื้นที่นี้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวได้ตลอดปี นอกเหนือไปจากการที่มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลาย

คุณภาพดินและน้ำอยู่ในเกณฑ์ดีเมื่อเทียบกับพื้นที่ส่วนใหญ่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างไรก็ตามคุณภาพน้ำใต้ดินแม้จะมีอยู่มากแต่ยังมีข้อเสียคือมีความกระด้างอยู่บ้าง หากต้องนำมาใช้โดยต้องคำนึงถึงคุณภาพน้ำแล้วจะต้องมีการแก้ไขโดยใส่กรดให้เหมาะสม

ปริมาณน้ำในพื้นที่อำเภอปากช่องมีมากกว่าพื้นที่ที่เหลือของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ค่อนข้างจะแล้งน้ำ เนื่องจากอำเภอปากช่องตั้งอยู่ในลุ่มน้ำลำตะคอง ที่เป็นต้นน้ำของแม่น้ำมูล แม่น้ำสายสำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง และอยู่หลังแนวฝนจากบริเวณเขาใหญ่ ทำให้ปริมาณน้ำท่ามีค่อนข้างเพียงพอ

ส่วนคุณภาพดินปรากฏว่ามีดินที่มีปัญหาน้อยโดยเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะปัญหาเรื่องดินเค็มที่มีน้อยมาก

ตำแหน่งที่ตั้งของอำเภอปากช่องได้เปรียบกว่าพื้นที่อื่นๆของจังหวัดนครราชสีมาและภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยเปรียบเทียบความห่างจากกรุงเทพมหานคร การคมนาคมส่วนใหญ่จากภาคกลางไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะต้องผ่านพื้นที่อำเภอปากช่อง สิ่งที่น่าสนใจเรื่องทำเลที่ตั้งคือการที่อำเภอปากช่องสามารถพัฒนาตัวเองเป็นเมืองหลักที่ไม่ถูกอิทธิพลของเมืองนครราชสีมาดึงเอาทรัพยากรไปสร้างความเจริญให้แก่เมืองนครราชสีมาเอง จะเห็นได้จากการที่รอบเมืองนครราชสีมามีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นรองและห่างอย่างมีนัยสำคัญ จากตัวเลขเปรียบเทียบของจำนวนสถานประกอบการด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการค้าส่งค้าปลีก ด้านการบริการ หรือกระทั่งด้านอุตสาหกรรม ทำให้อำเภอปากช่องสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ดีพอสมควร

ท้ายที่สุดจะเป็นเรื่องทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มากมาย สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นหินอ่อน หินแกรนิต หินดินดาน น้ำในอ่างเก็บน้ำลำตะคองนำมาผลิตไฟฟ้า ทรัพยากรการท่องเที่ยวต่างๆ สภาพภูมิประเทศอันสวยงาม และทรัพยากรป่าไม้ต้นน้ำลำธารในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

#### 7.4 ข้อจำกัดของพื้นที่ศึกษา

สภาพภูมิประเทศก็เป็นข้อจำกัดที่สำคัญของพื้นที่นี้ ที่ราบลอนลูกฟูกทำให้การชลประทานเป็นไปได้ยาก ที่ดินบางแห่งมีหินใล่มาก การมีชุดดินมากในพื้นที่ทำให้เกษตรกรไม่สามารถปลูกพืชด้วยสมมุติฐานของคุณภาพดินที่เหมือนกัน นอกจากนี้คุณภาพน้ำใต้ดินยังมีปัญหาบ้างเล็กน้อยดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

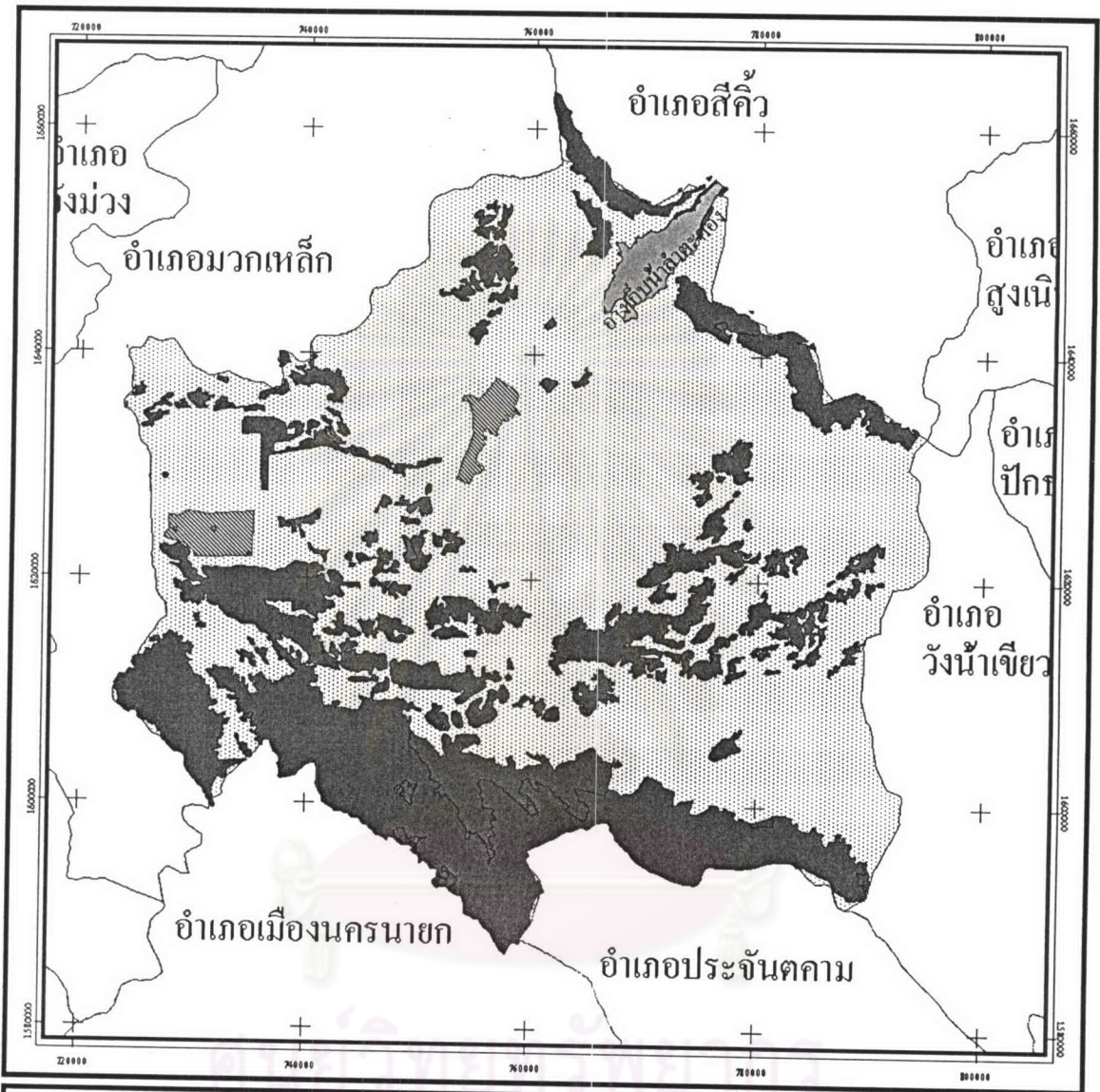
พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่ยังมีความไม่แน่นอนเรื่องสิทธิในที่ทำกิน ซึ่งเป็นผลมาจากการอยู่ในพื้นที่ป่าสงวน ทำให้เกษตรกรไม่สามารถนำไปทำธุรกรรมตามต้องการได้ จากแง่มุมทางประวัติศาสตร์พื้นที่ส่วนใหญ่ที่เป็นที่ราบหรือเนินเขาที่ไม่สูงมากนัก ได้หมดความเป็นพื้นที่ป่าหลังจากถนนมิตรภาพได้ตัดผ่าน

### 7.5 การกำหนดแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่อำเภอปากช่อง

การกำหนดแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่อำเภอปากช่องจะเป็นการกำหนดพื้นที่ใช้ประโยชน์ตามศักยภาพที่เด่นที่สุดของทรัพยากร คือ การใช้ที่ดินทางการเกษตรกรรมเป็นหลักนอกจากนี้สามารถเสนอแนะการใช้ประโยชน์ที่ดินในภาพรวม เช่นพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่ลาดชันมากเกินไป เพื่อเป็นการอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำลำธาร พื้นที่อุตสาหกรรมที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ซึ่งจะส่งเสริมการพัฒนาการเกษตรให้ยั่งยืนอีกด้วย



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



แผนที่ 7.1 แสดง เขตพื้นที่ที่มีศักยภาพทางด้านต่างๆ ในอำเภอปักธงชัย ที่มาจากการวิเคราะห์

- สัญลักษณ์ :
- ทางหลวงแผ่นดิน
  - ถนน
  - ลำน้ำ ฝาย
  - ขอบเขตตำบล
  - ขอบเขตจังหวัด
  - เขตเกษตรกรรม
  - เขตเมือง / การค้ากรบริการ
  - เขตอุตสาหกรรม
  - เขตแหล่งน้ำและการประมง
  - เขตพื้นที่ป่าไม้/ ค้ำน้ำอาหาร



วิทยานิพนธ์ "การวางแผนพัฒนาพื้นที่อำเภอปักธงชัย" โดย นายเกรียงไกร จิระราชศัพท์



การกำหนดแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่อำเภอปากช่องแบ่งออกได้ดังนี้

#### 7.5.1 เขตเกษตรกรรม

ในเขตเกษตรกรรมซึ่งมีพื้นที่มากที่สุดของอำเภอปากช่อง จะแสดงถึงพื้นที่ในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม พื้นที่การปลูกมะม่วงหรือน้อยหน่าที่เหมาะสม และพื้นที่การเลี้ยงโคที่เหมาะสม ตามปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืชและการจัดการที่สำคัญ เช่น ความเหมาะสมของดิน ความเหมาะสมของการใช้เครื่องจักรทางการเกษตร ความใกล้ไกลจากแหล่งน้ำ พื้นที่ปริมาณฝน โดยประเมินจากข้อมูล PSA ที่ได้จากบทที่ 5

การใช้ที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ที่เสนอมี 4 เขตด้วยกันคือ

##### 1. เขตเหมาะสมสูงสุด

พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ลำดับที่ 1 จำนวน 138,281 ไร่

##### 2. เขตเหมาะสมปานกลาง

พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ลำดับที่ 2 จำนวน 657,500 ไร่

##### 3. เขตเหมาะสมเล็กน้อย

พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ลำดับที่ 3 จำนวน 43,281 ไร่

##### 4. เขตไม่เหมาะสม

พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จำนวน 329,375 ไร่

ดังแสดงในแผนที่ 5.4

การใช้ที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกมะม่วงหรือน้อยหน่า ที่เสนอมี 3 เขตด้วยกันคือ

##### 1) เขตเหมาะสมสูงสุด

พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกมะม่วงหรือน้อยหน่า ลำดับที่ 1 จำนวน 535,781.25 ไร่

##### 2) เขตเหมาะสมเล็กน้อย

พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกมะม่วงหรือน้อยหน่า ลำดับที่ 2 จำนวน 267,968.75 ไร่

##### 3) เขตไม่เหมาะสม

พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกมะม่วงหรือน้อยหน่า จำนวน 359,843.75 ไร่

ดังแสดงในแผนที่ 5.9

การใช้ที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงโค ที่เสนอมี 3 เขตด้วยกันคือ

##### 1) เขตเหมาะสมสูงสุด

พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงโค ลำดับที่ 1 จำนวน 791,406.25 ไร่

##### 2) เขตเหมาะสมเล็กน้อย

พื้นที่เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงโค ลำดับที่ 2 จำนวน 15,312.50 ไร่

3) เขตไม่เหมาะสม

พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงโค จำนวน 330,468.75 ไร่

ดังแสดงในแผนที่ 5.12

#### 7.5.2 เขตป่าไม้หรือเขตต้นน้ำลำธาร

โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชุดดินที่ 62 กลุ่มชุดดินนี้ เป็นบริเวณที่เรียกว่า ที่ลาดชันเชิงซ้อน เป็นพื้นที่ภูเขาและเทือกเขาที่มีความลาดชันสูงมากกว่าร้อยละ 35 ดินที่พบจะมีทั้งดินตื้นและลึกความสมบูรณ์ก็แตกต่างกันไปมีเศษหินหรือหินโผล่กระจายทั่วไปกลุ่มดินนี้ไม่แนะนำให้ทำการเกษตร ควรมีมาตรการดังนี้

- ควรสงวนไว้เป็นป่าเพื่อรักษาแหล่งต้นน้ำลำธาร
- ควรมีมาตรการการอนุรักษ์ดินอย่างเข้มข้น

พื้นที่สงวนเพื่อเป็นป่าไม้ต้นน้ำลำธาร จำนวน 321,875 ไร่ ดังแสดงในแผนที่ 7.1

#### 7.5.3 เขตสงวนรักษาแหล่งน้ำและการประมง

อำเภอปากช่องมีแหล่งน้ำที่ต้องรักษาไว้เป็นอย่างดี คือ อ่างเก็บน้ำลำตะคอง โดยมีหมู่บ้านประมงท่าออย ที่ตั้งอยู่เหนืออ่างเก็บน้ำลำตะคองเพียงแห่งเดียวเท่านั้น ที่ยังคงสภาพชนบท มีการปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ และมีการใช้เรือขนาดเล็กในการหาปลาในอ่างเก็บน้ำ มีมาตรการดังต่อไปนี้

- ควรสงวนพื้นที่ไว้เป็นแหล่งน้ำเพื่อการประมง พร้อมทั้งเผยแพร่มาตรการอนุรักษ์แหล่งจับสัตว์น้ำ
- สร้างมาตรการป้องกันการปล่อยของเสียลงสู่อ่างเก็บน้ำลำตะคองโดยตรง เช่นบริเวณร้านอาหารริมอ่างเก็บน้ำ และชุมชนที่อยู่เหนือน้ำที่ปราศจากระบบบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ
- ฟื้นฟูอาชีพประมงเพื่อสร้างรายได้เสริมแก่ครัวเรือนเกษตรกร

พื้นที่เขตสงวนรักษาแหล่งน้ำและการประมงจำนวน 21,406.25 ไร่ ดังแสดงในแผนที่ 7.1

#### 7.5.4 เขตชุมชนและเขตอุตสาหกรรม

อำเภอปากช่องมีเขตชุมชนขนาดใหญ่อยู่เพียงสองแห่ง คือ เทศบาลตำบลปากช่องและเทศบาลตำบลกลางดง มีมาตรการดังต่อไปนี้

- จัดการใช้ที่ดินในเขตเมืองให้คุ้มค่า โดยการพัฒนาพื้นที่รกร้างหรือว่างเปล่าให้คุ้มค่าต่อการลงทุนสาธารณูปโภคสาธารณูปการในเขตเมือง หรืออาจมีมาตรการเก็บภาษีพื้นที่ที่ไม่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสม
- เพื่อเป็นการวางแผนอนาคต ควรจัดหาพื้นที่สวนขนาดใหญ่ในเขตเมือง ก่อนที่พื้นที่เพื่อการสันถนาการและการพักผ่อนในเขตเมืองจะไม่มี หรืออาจจะหาพื้นที่ในเขตรอบนอกเขตเทศบาลในปัจจุบันมาทดแทนเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองในอนาคต
- ควรมีการจัดการพื้นที่เกาะกลางให้เหมาะสมกับสภาพทางสังคม เนื่องจากในปัจจุบันในบางพื้นที่เป็นแหล่งพักผ่อนของคนเมือง เช่นการออกกำลังกาย เดินเล่นของผู้สูงอายุที่ไม่อาจจะไปหาพื้นที่ออกกำลังกายไกลๆได้ หรือพื้นที่รอของเด็กนักเรียนขณะรถกลับบ้านนอกเขตเทศบาล
- ส่งเสริมการอนุรักษ์ต้นปาล์มสัญลักษณ์ของอำเภอปากช่องและต้นไม้ขนาดใหญ่ เพื่อช่วยให้อากาศและลดอุณหภูมิจากพื้นที่ถนนอันกว้างขวางในบริเวณถนนมิตรภาพใจกลางเมือง

พื้นที่เขตชุมชนและอุตสาหกรรมจำนวน 11,026 ไร่ ดังแสดงในแผนที่ 7.1

#### 7.6 มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในไร่นา

เพื่อที่จะให้มีการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรให้ได้รับผลผลิตอย่างสม่ำเสมอและยั่งยืน พร้อมกันนี้ยังสามารถป้องกันปัญหาความเสื่อมโทรมและการชะล้างหน้าดิน และเนื่องด้วยพื้นที่อำเภอปากช่องเป็นพื้นที่ต้นน้ำของลำน้ำมูลที่เป็นลำน้ำหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จึงต้องมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำดังนี้

- 1) การป้องกันและควบคุมการพังทลายของดิน โดยการใช้มาตรการการจัดการระบบการปลูกพืชเช่นการปลูกพืชโดยไม่ไถพรวน การปลูกพืชหมุนเวียน การปลูกพืชแซม การปลูกพืชเหลือมฤต การปลูกพืชระบบวนเกษตรหรือแบบผสมอื่นๆ เพื่อลดแรงปะทะของเม็ดฝนและชะลอการไหลของน้ำ นอกจากนี้ยังสามารถใช้มาตรการเชิงกลเพื่อปรับพื้นที่ลาดชันให้ลดการชะล้างหน้าดินลง เช่นการปลูกพืชแบบขั้นบันไดการทำคันดินกั้นน้ำคันดินเบนน้ำ การทำร่องคูขนานตามแนวระดับ เป็นต้น



- 2) การสาธิต ส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าใจวิธีการอนุรักษ์ดิน น้ำ ป่าไม้ด้วยการดูแลบำรุงรักษา ดิน โดยการใส่ปุ๋ยชนิดต่างๆ ให้เหมาะสม เช่นปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ย เคมี การหลีกเลี่ยงการใช้น้ำยาเคมีกำจัดแมลง โรคหรือยาปราบศัตรูพืชชนิดต่างๆ เพื่อไม่ให้สารเคมีเหล่านี้ลงสู่แหล่งน้ำที่มีไว้ใช้เพื่อการอุปโภคและบริโภค นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้มีการใช้ที่ดินทางการเกษตรแบบวนเกษตรและการจัดการป่าชุมชนอย่างถูกต้อง
- 3) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนโดยทั่วไป โดยเฉพาะเด็กและนักเรียนในสถานศึกษาต่างๆ รวมทั้งผู้ที่ประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ที่ดินให้ทราบถึง มาตรการอนุรักษ์ดิน น้ำ และป่าไม้อย่างถูกวิธี

### 7.7 แนวทางการพัฒนาทางการเกษตร

- กำหนดพื้นที่(Zoning)การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรตามศักยภาพของพื้นที่ ดูแลโดย เกษตรอำเภอกำหนดและกรมส่งเสริมการเกษตร โดยประสานงานกับโครงการแปลงทรัพย์สิน ให้เป็นทุนของรัฐบาล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อทางการเกษตรเช่นธนาคารเพื่อ การเกษตร เป็นต้น
- ส่งเสริมแนวทางการเกษตรที่ไม่ทำลายธรรมชาติ โดยหลักการการเกษตรทางเลือก วนเกษตร โดยการจัดการการเกษตรนี้มีวัตถุประสงค์ในการที่จะควบคุมศัตรูพืช ตลอดจนอนุรักษ์ดินและ น้ำในระดับฟาร์ม การจัดการดังกล่าวมีความหลากหลาย และมีการเชื่อมต่อสัมพันธ์กัน ผล ผลิตร่วมหรือของเหลือจากกระบวนการผลิตของเกษตรกรคนหนึ่ง จะไปเป็นปัจจัยการผลิตของ เกษตรกรคนอื่นๆ จะมีการใช้กระบวนการทางธรรมชาติ เพื่อทดแทนปัจจัยการผลิตจากภายนอก ดังนั้นจึงเป็นการผลิตทางการเกษตรที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษ และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
- สนับสนุนให้เกิดการรวมตัวทางการเกษตรเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรอง เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การผลิตร่วมกันและสร้างโอกาสในการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต และเพื่อให้สามารถแข่งขันบนพื้น ฐานของทรัพยากรที่มี จะเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคการเกษตรของอำเภอกำหนด ทั้งนี้โอกาสที่เกษตรกรจะประสบผลสำเร็จได้ต้องดำเนินการดังต่อไปนี้
  - สร้างยุทธศาสตร์การผลิตที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่
  - สร้างการรวมตัวกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสายการผลิตทางการเกษตร
  - เสนอนโยบายที่เอื้อต่อการทำยุทธศาสตร์ให้เป็นจริงขึ้นมา

หากรวมตัวกันเป็นผลสำเร็จจะสามารถแก้ไขปัญหาระดับเกษตรกรดังสรุปไว้ในบทที่ 6 ได้เป็นส่วนใหญ่เช่นการขาดเทคโนโลยีการผลิตและการแปรรูป การขาดเงินทุน ฯลฯ

- ส่งเสริมการจัดตั้งตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าของส่วนกลาง เพื่อพัฒนาความแน่นอนของราคาผลผลิตทางการเกษตร ดูแลโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
- ส่งเสริมการนำเอาวิทยาการทางการเกษตรจากสถาบันด้านการเกษตรต่างๆลงพื้นที่ให้มากขึ้น ดูแลโดยเกษตรอำเภอและกรมส่งเสริมการเกษตร

### 7.8 แนวทางการพัฒนาทางการอุตสาหกรรม

แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรม ควรที่ศูนย์เพาะบ่มอุตสาหกรรมชนบทและSMEs เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง สังกัดกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมเป็นผู้ที่มีส่วนในการกำหนดการส่งเสริม ดังนี้

- ส่งเสริมอุตสาหกรรมในพื้นที่ไม่ให้เป็นอุตสาหกรรมที่สร้างมลพิษน้อยที่สุด เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมให้ดี เนื่องจากเป็นพื้นที่ต้นน้ำ
- ส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่มีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตร เนื่องจากศักยภาพของพื้นที่โดยมากไม่ใช่พื้นที่ที่มีรากฐานการพัฒนาอุตสาหกรรม
- พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การตั้งควรตั้งในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการใช้ที่ดินต่ำ เช่นพื้นที่หินโผล่มากสามารถตั้งใกล้กับแหล่งวัตถุดิบก็อาจเป็นได้ หากจะตั้งอยู่ในเขตเทศบาล ต้องดูความเหมาะสมตามประเภทของอุตสาหกรรมนั้นๆและต้องดูข้อกำหนดของผังเมืองรวมของเทศบาลเป็นสำคัญ

### 7.9 แนวทางการพัฒนาเขตชุมชนเมือง

แนวทางการพัฒนาเขตชุมชนเมืองเป็นหน้าที่ของการปกครองส่วนท้องถิ่นอันได้แก่เทศบาล ตำบลปากช่องและเทศบาลตำบลกลางดงเป็นผู้พิจารณานำไปปฏิบัติ ดังนี้

- ควรส่งเสริมให้มีการขยายตัวทางเขตชุมชนออกไปทางทิศเหนือของเทศบาลตำบลปากช่อง
- ไม่ส่งเสริมให้มีการขยายตัวตามเส้นทางหลวง เนื่องจากบดบังทัศนียภาพของพื้นที่ นอกจากนี้ยังอาจก่อให้เกิดการจราจรติดขัดจากการเข้าออกจากเส้นทางจราจร

### 7.10 แนวทางการพัฒนาทางการท่องเที่ยว

ดูแลโดยองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัดและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

- ส่งเสริมการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

- กำหนดพื้นที่รักษาไว้เพื่อการท่องเที่ยว ให้มีมาตรการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มาตรการดูแลป้ายโฆษณาขนาดต่างๆ ที่อาจจะเป็นการบดบังทัศนียภาพอันสวยงาม ฯลฯ

### 7.11 สรุปผลการวิจัย

ภาคเกษตรกรรมมีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างมากและยาวนานจนส่งผลกระทบต่อการเล่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเชื่อต่างๆ ของคนไทย แต่การมุ่งเน้นแต่การพัฒนาอุตสาหกรรมของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย ที่ต้องการให้ประเทศทันสมัยขึ้นได้ทำให้ภาคเกษตรกรรมของไทยอ่อนแอลง ไม่ได้ได้รับความเอาใจใส่ในการวางแผนพัฒนาที่เหมาะสม นอกจากนี้ ภาคอุตสาหกรรมได้ดูดซับเอาทรัพยากรจากภาคเกษตรเข้ามาสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ตัวเอง ในทำนองเดียวกันกับเมืองที่ได้ดูดซับเอาทรัพยากรจากชนบทไป และละทิ้งชนบทและภาคเกษตรให้อ่อนแอลง ทั้งหลายเหล่านี้จะทำให้ผู้คนส่วนมากในภาคเกษตรมีฐานะยากจนลงส่งผลกระทบต่อปัญหาสังคมในเกือบทุกด้านทั่วประเทศ เช่นปัญหาการอพยพแรงงาน ปัญหาโสเภณี การใช้แรงงานเด็ก การประกอบอาชีพนอกระบบ ไปจนถึงค่านิยมแห่งวัตถุนิยม ต่อๆ ไปในอีกหลายด้าน

ในพื้นที่อำเภอปากช่องภาคการเกษตรมีบทบาทมาช้านาน ประกอบทั้งเป็นพื้นฐานโดยตรงของเศรษฐกิจในสาขาอื่นๆ เช่น การค้าการบริการ และการอุตสาหกรรม นอกจากนี้ การเกษตรและการท่องเที่ยวยังมีลักษณะคู่ขนาน ส่งเสริมซึ่งกันและกันในพื้นที่อำเภอปากช่อง เนื่องจากภาคเกษตรที่มีการผลิตอย่างยั่งยืนจะเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมให้ดีย่อมส่งผลโดยตรงต่อการท่องเที่ยวทั้งในแง่ทางกายภาพและในแง่ที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทางการเกษตร ในขณะที่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกำลังเป็นที่นิยมอย่างมากในอำเภอปากช่อง ถือว่า เป็นแหล่งเรียนรู้แหล่งใหม่ๆ และสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในพื้นที่ๆ มีลักษณะพิเศษนี้

ฉะนั้นแนวทางการพัฒนาพื้นที่และการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่อำเภอปากช่อง จ.นครราชสีมา จึงควรจะต้องเริ่ม จากการพัฒนาพื้นที่เกษตรให้เข้มแข็งก่อน โดยการใช้ที่ดินให้เหมาะสม โดยได้เสนอแนวทางเลือกในการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ เช่น เกษตรกรควรปลูกข้าวโพดหรือปลูกมะม่วงบริเวณใดบ้างที่มีศักยภาพของพื้นที่ ทั้งนี้จะเป็นการในการลดต้นทุนในการทำการเกษตรได้ ส่วนการปลูกสัตว์ก็จะเน้นที่พื้นที่ๆเหมาะสมสำหรับปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์แต่อย่างเดียว ซึ่งในความเป็นจริงยังมีความเป็นไปได้ของการเลี้ยงปศุสัตว์ควบคู่ไปกับการปลูกไม้สวน ในการนี้ควรจะมีการศึกษาให้ละเอียดโดยต่อไป

ส่วนแนวทางการพัฒนาด้านอื่นๆ หากจะเน้นการพัฒนาที่มีพื้นฐานอยู่บนศักยภาพของพื้นที่ที่ไม่เพียงแต่คำนึงถึงลักษณะการใช้ที่ดิน หากแต่ต้องคำนึงถึงทรัพยากรทางด้านอื่นเช่นด้านบุคคล ความรู้ความชำนาญในสาขาต่างๆ ทำให้สรุปว่าการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทาง

การเกษตร จะเป็นแนวทางการพัฒนาที่สำคัญสำหรับพื้นที่อำเภอปากช่องต่อไป อุตสาหกรรมแปรรูปที่สามารถพัฒนาต่อไปจากที่มี "ความเก่ง" ได้เปรียบกว่าพื้นที่อื่นโดยรอบคือ อุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์นม และอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร "ของฝาก"

ควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านการเกษตร คือการพัฒนาทางการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคให้เฉพาะทางมากขึ้น มีการเชื่อมโยงบูรณาการแหล่งท่องเที่ยวทั้งภายในพื้นที่และเชื่อมโยงกับภายนอกให้สะดวกยิ่งขึ้น

ทั้งนี้สิ่งที่สำคัญที่สุดของแนวทางการพัฒนาพื้นที่นี้คือ ต้องไม่ละเว้นการรักษาสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะพื้นที่ป่าไม้เขตต้นน้ำลำธารอันเป็นเสมือนหนึ่งต้นทุนที่ไม่มีวันหมดไปจากพื้นที่ๆ จะต้องช่วยกันดูแลรักษาและวางแผนการใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุดและยั่งยืนต่อไป

#### 7.12 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคต

1. ปัญหาการขาดการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่อำเภอปากช่อง
2. ปัญหาการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ในเรื่องของที่ดินในเขตป่าสงวนในพื้นที่อำเภอปากช่อง
3. แนวทางการกำหนดพื้นที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรแบบผสมผสานในพื้นที่อำเภอปากช่อง
4. แนวทางการกำหนดพื้นที่เหมาะสมสำหรับการอนุรักษ์การท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอปากช่อง

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย